

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศไทยตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504) จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 ได้เน้นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลักให้ความสำคัญกับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย เป็นการพัฒนาแบบ Top down approach หรืออาจกล่าวได้ว่า “ชุมชนถูกพัฒนา” โดยรัฐบาลเป็นผู้กำหนดกรอบความคิดและวางแผนในการพัฒนาท้องถิ่น พัฒนาชุมชน แล้วรัฐบาลก็ไปจัดการดำเนินการผ่านกลไกของระบบราชการ ชุมชนและท้องถิ่นจึงถูกพัฒนา ซึ่งหมายถึง ถูกสั่งถูกบอก และร่วมพัฒนาไปด้วย กระบวนการพัฒนาเกิดขึ้นภายใต้ระบบราชการ ที่รัฐบาลเป็นผู้กำกับจากบนลงล่าง บทบาทของชุมชนและท้องถิ่นในการพัฒนาจึงเป็นบทบาทรองและไม่สำคัญ ในขณะที่บทบาทที่โดดเด่นและมีความสำคัญคือ รัฐบาล รัฐเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาชุมชน ซึ่งผลของการพัฒนาในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนั้น ถือได้ว่าประสบความสำเร็จตามแนวทางการพัฒนา (วิทย์กร เขียวกุล 2541 : 13-14) กล่าวคือ รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น แต่เกิดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวย จึงก่อให้เกิดผลกระทบต่างๆ ที่ตามมา เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความยากจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่เกิดขึ้นกับสถาบันครอบครัว ทำให้สังคมอ่อนแอ

จากปัญหาดังกล่าว เป็นบทเรียนและประสบการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าผลแห่งการพัฒนาไม่สามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและท้องถิ่น ดังนั้นในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 รัฐบาลได้ปรับเปลี่ยนทิศทางการพัฒนา ปรับกระบวนการทัศน์ ปรับแนวคิดใหม่ จาก “ชุมชนถูกพัฒนา” เป็น “ชุมชนร่วมพัฒนา” (ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม 2543 : 1-3) ซึ่งรัฐบาลยังคงมีบทบาทในการพัฒนา แต่ในกระบวนการพัฒนานั้นได้ให้ความสำคัญกับบทบาทของชุมชนมากขึ้น เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยที่ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” ให้ความสำคัญกับชุมชน ให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ การบริหารจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นโดยชุมชน มุ่งหวังให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง แต่ในทางปฏิบัติรัฐยังมีบทบาทสำคัญอยู่ กระทรวง กรมต่างๆ ยังลงไปพัฒนาชุมชนท้องถิ่น แต่ก็เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมและมีบทบาท

ในกระบวนการพัฒนามากขึ้น มีการส่งเสริมสนับสนุนชุมชนให้เข้มแข็ง ส่งเสริมประชาคม ส่วนในภาคราชการนั้นมีความพยายามที่จะปฏิรูประบบราชการ ปฏิรูปวัฒนธรรม ทักษะคติ ค่านิยมของข้าราชการ สร้างและปลูกฝังจิตวิญญาณให้เป็นนักพัฒนา รู้และเข้าใจปัญหาของชุมชนและท้องถิ่นมากขึ้น สามารถเข้าไปทำงาน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนากับชุมชน ร่วมแก้ปัญหากับประชาชน เมื่อชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นได้ตื่นตัว รวมตัวกันเป็นกลุ่ม เป็นองค์กรชุมชนเพื่อพัฒนาตนเอง แต่เมื่อประเทศไทยได้ประสบปัญหาภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2539-2540 ได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นอย่างมาก การล่มสลายภาคธุรกิจ (เมือง) ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานจากเมืองลงสู่ภูมิภาคชุมชนมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาความยากจน การไม่มีงานทำ และปัญหามาตรฐานความเป็นอยู่ของคนในชุมชนมากขึ้น ดังนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 รัฐบาลจึงได้เน้นการพัฒนาบนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมุ่งให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การพัฒนาในแนวคิด “ชุมชนผู้พัฒนา” ซึ่งชุมชนจะมีบทบาทสำคัญเป็นผู้ดำเนินการพัฒนา ส่วนรัฐบาลปรับบทบาทเป็นผู้สนับสนุนชุมชน และท้องถิ่น การพัฒนาในลักษณะดังกล่าว ชุมชนต้องเป็นเจ้าของการพัฒนาโดยรัฐบาลมีส่วนร่วม นักพัฒนามีส่วนร่วม และข้าราชการก็มีส่วนร่วมด้วยความเป็นมิตรไมตรี เอื้ออาทร มีเมตตาต่อกัน

ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบำรุงรักษาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ มีส่วนร่วมในกระบวนการปกครอง กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม การบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพมากขึ้น ประกอบกับรัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนซึ่งในการแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา วันจันทร์ที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 เรื่อง การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการลงทุน สร้างอาชีพเสริมและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็กรวมถึงครัวเรือน (สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ 2544 : 4) โดย มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ 2544 : 3)

1. เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชน สำหรับการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน

2. ส่งเสริมและพัฒนาให้หมู่บ้านและชุมชน ให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบ และบริหารกองทุนของตนเอง

3. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพ และส่งเสริมเศรษฐกิจ พอเพียงในหมู่บ้านและชุมชน

4. กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน ทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

5. เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนใน หมู่บ้านและชุมชน

นอกจากวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทั้ง 5 ประการ ดังกล่าวแล้ว การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านละ 1 ตำบลานั้น จะต้องบริหารจัดการภายใต้ ปรัชญา ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ 2544 :4)

1. เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น
2. ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญา ของตนเอง
3. เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
4. เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และ ประชาสังคม
5. กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

จะเห็นได้ว่า นโยบายของรัฐบาลในเรื่องกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มุ่งหวังที่จะ เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ อีกทั้งแนวความคิดใน การพัฒนาชุมชนที่สำคัญประการหนึ่งคือ การมีส่วนร่วมของประชาชน (สนธยา พลศรี 2545 : 44) ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในทุกๆ ขั้นตอน ของการพัฒนา ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วม ประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น การพัฒนาชุมชนเป็นของประชาชนโดยประชาชน และเพื่อประชาชน ประกอบกับทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ที่ใช้เป็นแนวในการพัฒนาชุมชน (สนธยา พลศรี 2545 : 197) เชื่อว่า สังคมจะดำรงอยู่ได้ ระบบสังคมจะต้องมีเป้าหมายร่วมกัน มีการปรับตัวในลักษณะบูรณาการ การควบคุมสังคมไม่ให้เกิดความตึงเครียดหรือความขัดแย้ง สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนโครงการและการดำเนินงานพัฒนาชุมชนได้ โดยการให้

ผู้เกี่ยวข้องทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ดังนั้นการมีส่วนร่วมสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จึงเป็นปัจจัยให้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านเป็นไปตามวัตถุประสงค์

ตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช มีหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกองทุนจากรัฐบาล จำนวน 8 หมู่บ้าน ซึ่งจากผลการประเมินกองทุนหมู่บ้านและติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน 8 หมู่บ้าน ในตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช ของคณะกรรมการระดับอำเภอ โดยสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอพรหมคีรี ในเรื่องโครงสร้างและหน้าที่ การบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมและความสัมพันธ์เครือข่ายกองทุน ผลการดำเนินงานและการติดตามประเมินผลนั้น ปรากฏว่ามีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอพรหมคีรี) และคณะกรรมการระดับอำเภอมีแผนพัฒนากองทุนหมู่บ้าน โดยการจัดเวทีประชาคมเพื่อประชุมสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในเรื่องระเบียบปฏิบัติงาน การพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในรูปของการฝึกอบรม และติดตามในเรื่องการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน การปรับปรุงศูนย์ปฏิบัติการกองทุนให้เป็นข้อมูลปัจจุบัน ให้ความรู้ด้านอาชีพและการพัฒนาอาชีพ การรวมกลุ่มพัฒนาเครือข่ายด้านอาชีพ ซึ่งเป็นแผนพัฒนาที่ต้องอาศัยความร่วมมือและสนับสนุนจากหลายๆ ฝ่าย แต่การศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบ 2 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านตลาดนอกท่า และหมู่ที่ 6 บ้านในหมง ตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีความแตกต่างกันในด้านบริบทของชุมชน กล่าวคือ หมู่ที่ 1 บ้านตลาดนอกท่า เป็นหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการคมนาคมขนส่งสะดวก และเป็นย่านชุมชน ตลอดจนเป็นศูนย์กลางในการติดต่อราชการ รวมทั้งมีระบบการบริการสาธารณูปโภคที่ดีกว่า หมู่ที่ 6 บ้านในหมง ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลจากชุมชน การคมนาคมไม่สะดวก และไม่ได้เป็นศูนย์กลางในการติดต่อราชการ ซึ่งเป็นการให้ข้อมูลของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ (พรศักดิ์ จินา. ศึกษาธิการอำเภอพรหมคีรี. 6 มกราคม 2546) ประกอบกับการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ในฐานะที่ได้สังเกตการณ์ และติดตามผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน (จิรวัดน์ แก้วทองค์. เจ้าพนักงานพัฒนาชุมชน 5 สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอพรหมคีรี . 6 มกราคม 2546) ได้กล่าวถึงความแตกต่างของกองทุนหมู่บ้าน ทั้ง 2 หมู่บ้าน ดังนี้

1. กองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 1 บ้านตลาดนอกท่า ตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นกองทุนที่ถือได้ว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง สมาชิกกองทุนหมู่บ้านให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน ทั้งการเข้าร่วมประชุม การแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ตลอดจนเคารพกติกาที่ร่วมกันกำหนดขึ้น ประกอบกับคณะกรรมการกองทุน

หมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกส่วนใหญ่เป็นข้าราชการบำนาญที่มีความรู้ความสามารถ และได้รับการยอมรับในสังคม ทำให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธา เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้ อาจเป็นผลพวงมาจากการเรียนรู้ จากประสบการณ์การมีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและปัจจัยอื่นๆ ที่เอื้ออีกหลายอย่าง ทำให้กองทุนหมู่บ้านประสบความสำเร็จ

2. กองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 6 บ้านในหมง ตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นกองทุนที่เคยมีปัญหาในเรื่องการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนด และไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่การบริหาร ไม่มีความโปร่งใส ทำให้สมาชิกขาดความเชื่อมั่นและศรัทธาในระบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งๆ ที่เคยมีประสบการณ์การเรียนรู้จากการมีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นอาจจะเนื่องมาจากการขาดความเข้าใจหรือเป็นเพราะปัจจัยอื่นๆ ซึ่งปัญหาดังกล่าวก็ได้รับการแก้ไขจากหลายฝ่ายในเวลาต่อมา ระยะเวลาต่างๆ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านเริ่มให้ความสนใจ เริ่มเรียนรู้และให้ความร่วมมือในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านมากขึ้น

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ว่าสมาชิกกองทุนหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านมากน้อยเพียงใด สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่มีเพศ อายุ และประสบการณ์การอบรม และการศึกษาดูงาน ที่แตกต่างกัน ตลอดจนสมาชิกกองทุนหมู่บ้านทั้งสองหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านแตกต่างกันหรือไม่ รวมทั้งมีปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหา ในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านอย่างไร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาในอนาคต ทั้งนี้ เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาระบบบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน อีกทั้งเป็นข้อมูลเพื่อนำเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจทุกระดับ ตลอดจนเป็นทางเลือกและแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรม การพัฒนาที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 1 บ้านตลาดนอกท่า และหมู่ที่ 6 บ้านในหมง ตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 1 บ้านตลาดนอกท่า และหมู่ที่ 6 บ้านในหมง ตำบลพรหมโลก

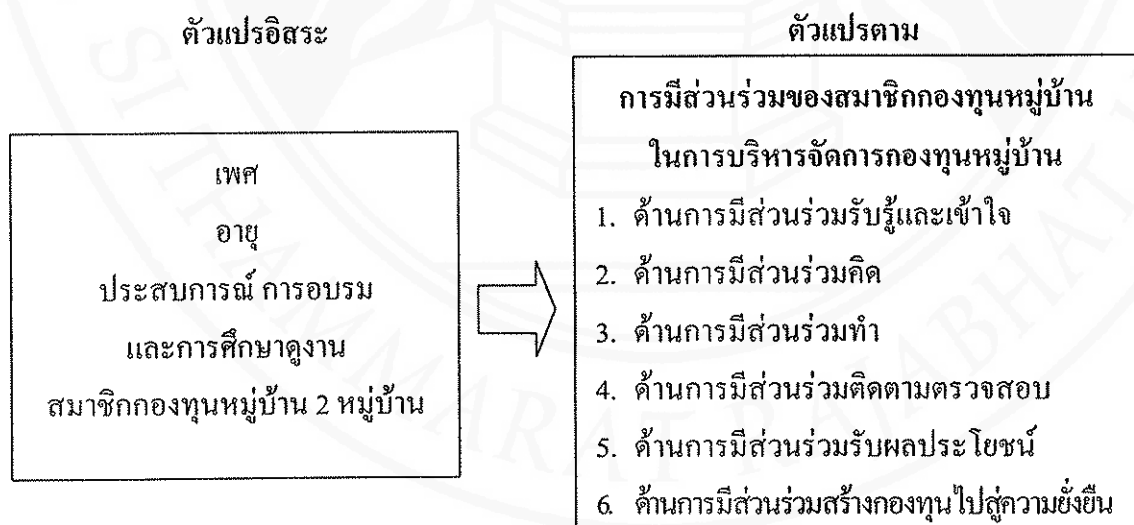
อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีเพศ อายุ และประสบการณ์ การอบรม และ การศึกษาดูงานที่แตกต่างกัน

3. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ระหว่าง สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 1 บ้านตลาดนอกท่า และหมู่ที่ 6 บ้านในหมง ตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช

4. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 1 บ้านนอกท่า และหมู่ที่ 6 บ้านในหมง ตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน เป็นกระบวนการดำเนินงานโดยประชาชนในหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนและชุมชนโดยรวม การที่จะประสบความสำเร็จ บรรลุ วัตถุประสงค์และเป้าหมายนั้น ขึ้นอยู่กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ด้านการมี ส่วนร่วมรับรู้และเข้าใจ ด้านการมีส่วนร่วมคิด ด้านการมีส่วนร่วมทำ ด้านการมีส่วนร่วม ติดตามตรวจสอบ ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมสร้างกองทุนไป สู่ความยั่งยืน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้การมีส่วนร่วมดังกล่าวเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยศึกษาสภาพ และเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมแยกตามเพศ อายุ และประสบการณ์ การอบรมและการศึกษาดูงาน รวมทั้งเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน 2 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 กองทุนหมู่บ้านบ้านตลาดนอกท่า และหมู่ที่ 6 กองทุนหมู่บ้านบ้านในหมง และจากกรอบ แนวคิดดังกล่าว สามารถแสดงเป็นแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่มีเพศแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านแตกต่างกัน
2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่มีอายุแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านแตกต่างกัน
3. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่มีประสบการณ์ การอบรมและการศึกษาดูงานแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านแตกต่างกัน
4. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 1 บ้านตลาดนอกท่า และสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 6 บ้านในหมง ตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 1 บ้านตลาดนอกท่า และหมู่ที่ 6 บ้านในหมง ตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งได้กำหนดลักษณะการมีส่วนร่วมไว้ 6 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมรับรู้และเข้าใจ ด้านการมีส่วนร่วมคิด ด้านการมีส่วนร่วมทำ ด้านการมีส่วนร่วมติดตามตรวจสอบ ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมสร้างกองทุนไปสู่ความยั่งยืน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 457 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้
 กลุ่มที่ 1 สมาชิกกองทุนหมู่บ้านของ หมู่ที่ 1 บ้านตลาดนอกท่า และสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 6 บ้านในหมง ตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่เป็นสมาชิกอยู่ในปี พ.ศ. 2545 จำนวน 428 คน โดยแยกเป็นหมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านตลาดนอกท่า	จำนวน	255	คน
หมู่ที่ 6 บ้านในหมง	จำนวน	173	คน

กลุ่มที่ 2 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 1 บ้านตลาดนอกท่า และ หมู่ที่ 6 บ้านในหมง ตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน

29 คน โดยแยกเป็นหมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านตลาดนอกท่า	จำนวน	15	คน
หมู่ที่ 6 บ้านในหมง	จำนวน	14	คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 235 คน โดยศึกษาจากประชากร

2 กลุ่ม ดังนี้

ประชากร กลุ่มที่ 1 ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 206 คน โดยมีขั้นตอน ดังนี้

2.2.1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามานะ (Taro Yamane) ซึ่งมีการพิจารณาระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ที่ระดับ 0.05 หรือ 0.01

2.2.2 กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบสัดส่วนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จำแนกตามจำนวนประชากรของแต่ละกองทุนหมู่บ้าน แล้วสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของแต่ละหมู่บ้าน โดยการสุ่มแบบอย่างง่าย ใช้วิธีการจับสลาก ได้กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านตลาดนอกท่า	จำนวน	123	คน
หมู่ที่ 6 บ้านในหมง	จำนวน	83	คน
ประชากร กลุ่มที่ 2 ศึกษาจากประชากรทั้งหมด	29	คน	ดังนี้
หมู่ที่ 1 บ้านตลาดนอกท่า	จำนวน	15	คน
หมู่ที่ 6 บ้านในหมง	จำนวน	14	คน

3. ตัวแปร

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

3.1.1 เพศ แบ่งออกเป็น 2 เพศ คือ

3.1.1.1 ชาย

3.1.1.2 หญิง

3.1.2 อายุ แบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ

3.1.2.1 ต่ำกว่า 45 ปี

3.1.2.2 45 ปีขึ้นไป

3.1.3 ประสบการณ์ การอบรมและศึกษาดูงาน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

3.1.3.1 เคยมีประสบการณ์

3.1.3.2 ไม่เคยมีประสบการณ์

3.1.4 เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านสังกัด แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

3.1.4.1 สมาชิกกองทุนหมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านตลาดนอกท่า

3.1.4.2 สมาชิกกองทุนหมู่บ้านหมู่ที่ 6 บ้านในหมง

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 1 บ้านตลาดนอกท่า และหมู่ที่ 6 บ้านในหมง ตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช ใน 6 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมรับรู้และเข้าใจ ด้านการมีส่วนร่วมคิด ด้านการมีส่วนร่วมทำ ด้านการมีส่วนร่วมติดตามตรวจสอบ ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมสร้างกองทุนไปสู่ความยั่งยืน

นิยามศัพท์เฉพาะ

กองทุนหมู่บ้าน หมายถึง เงินกองทุนหมุนเวียนที่รัฐบาลได้จัดสรรให้แก่หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท ของ หมู่ที่ 1 บ้านตลาดนอกท่า และหมู่ที่ 6 บ้านในหมง ตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง ผู้ที่เป็นตัวแทนของหมู่บ้านในการทำหน้าที่บริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ที่ได้รับการคัดเลือกจากผู้เข้าร่วมประชุมในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน ของหมู่ที่ 1 บ้านตลาดนอกท่า และ หมู่ที่ 6 บ้านในหมง ตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช

สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง ผู้ที่อาศัยอยู่ในแต่ละหมู่บ้านที่ได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 1 บ้านตลาดนอกท่า และหมู่ที่ 6 บ้านในหมง ตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประสบการณ์ การอบรม และการศึกษาดูงาน หมายถึง ประสบการณ์การเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ การได้รับการศึกษา และมีประสบการณ์การอบรมดูงานด้านการบริหารจัดการกองทุนฯ และพัฒนาอาชีพ

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน 6 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมรับรู้และเข้าใจ ด้านการมีส่วนร่วมคิด ด้านการมีส่วนร่วมทำ ด้านการมีส่วนร่วมติดตามตรวจสอบ ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมสร้างกองทุนไปสู่ความยั่งยืน

การมีส่วนร่วมรับรู้และเข้าใจ หมายถึง การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในการรับรู้และเข้าใจเรื่องวัตถุประสงค์และปรัชญาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ขั้นตอนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน และร่วมรับทราบผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน

การมีส่วนร่วมคิด หมายถึง การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในการพิจารณา กำหนดวิธีการคัดเลือก และคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ร่วมกำหนดระเบียบหลักเกณฑ์ ข้อบังคับและวิธีการในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน กำหนดหลักเกณฑ์การให้กู้ยืมเงิน ดอกเบี้ยเงินกู้และค่าปรับ รวมทั้งร่วมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อกองทุนหมู่บ้าน ในเวทีการประชุมสมาชิก

การมีส่วนร่วมทำ หมายถึง การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในการทำกิจกรรม การระดมทุน สะสมหุ้น และกู้ยืมเงิน การปฏิบัติตามระเบียบกองทุนหมู่บ้าน การใช้จ่ายเงินตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม ร่วมทำกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อกองทุนหมู่บ้าน พิจารณาการให้กู้ยืมเงินเพื่อให้เกิดความโปร่งใส ร่วมแก้ปัญหาที่เกิดจากการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และเข้าร่วมประชุมสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

การมีส่วนร่วมติดตามตรวจสอบ หมายถึง การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในการติดตามและรับทราบความเคลื่อนไหวการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน ในเรื่องการเงินกู้ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน การชำระคืนเงินกู้ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเป็นปัจจุบัน และสม่ำเสมอ ตลอดจนรับทราบผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน โดยการปิดประกาศหรือหอกระจายข่าวให้สมาชิกทราบและมีความโปร่งใส

การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ หมายถึง การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในการรับผลประโยชน์จากการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน โดยการใช้กองทุนหมู่บ้านเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการประกอบอาชีพ การได้รับประโยชน์ในการกู้ยืมเงิน ดอกเบี้ยเงินกู้ การฝาก การออม ได้รับเงินปันผล และสวัสดิการจากกองทุนหมู่บ้าน รวมทั้งได้รับการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองในการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา ได้รับการพัฒนาอาชีพเพื่อความเจริญที่ดียิ่งขึ้น

การมีส่วนร่วมสร้างกองทุนไปสู่ความยั่งยืน หมายถึง การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในการสร้างจิตสำนึกความรัก ความสามัคคีในชุมชนและท้องถิ่น การให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีในการประกอบอาชีพ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เอื้ออาทรและเกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาส ตลอดจนมีการร่วมเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ด้วยกัน

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ผลการวิจัยจะทำให้ทราบถึงสภาพการมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 1 บ้านตลาดนอกท่า และหมู่ที่ 6 บ้านในหมง ตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. ผลการวิจัยทำให้ทราบความแตกต่าง ในการมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ระหว่าง เพศ อายุ ประสบการณ์ การอบรมและการศึกษาดูงานต่างกัน
3. ผลการวิจัยทำให้ทราบความแตกต่างในการมีส่วนร่วมของสมาชิกหมู่บ้าน ในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ระหว่างสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านตลาดนอกท่า และหมู่ที่ 6 บ้านในหมง ตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช
4. ผลการวิจัยจะทำให้ทราบปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหา ในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 1 บ้านตลาดนอกท่า และหมู่ที่ 6 บ้านในหมง ตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช
5. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลในการพัฒนาระบบบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน เพื่อนำเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจทุกระดับ ตลอดจนเป็นทางเลือกและแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมการพัฒนาที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน รวมทั้งอ้างอิงในการศึกษาการมีส่วนร่วมของหน่วยงานหรือองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป